

MADŽARSKA

Uradni naziv

Republika Madžarska Magyar Koztarsasag

Politični sistem

republika

Površina

93.030 km²

Glavno mesto

Budimpešta (2.100.000)

Prebivalstvo

10 milijonov (Madžari 89,9%, Nemci 2,6%, Slovaki 0,8%, Srbi 1%, romi 4%, Romuni 0,7%, ostali 1%)

Jezik

madžarski (spada v ugrofinso skupino)

Vera

katoliki 67,5%, kalvinisti 20%, luterani 5%, ateisti in ostali 7,5%

Valuta

forint

BDP na prebivalca

12.600 € (2002), 11.400 € (2001)

Stopnja rasti BDP

2002: 3,3%, 2001: 3,8%

Natanko 33 let po izbruhu madžarske ljudske vstaje, ki so jo pomendrali sovjetski tanki, so 23. oktobra leta 1989 po vsej Budimpešti zazvonili zvonovi. Na levem bregu Donave se je zbrala nepregledna množica. Z veselim vzklikanjem je opazovala, kako so ugasnili petsto kilogramov težko rdečo zvezdo, simbol komunistične vladavine, ki je bil postavljen na vrhu madžarskega parlamenta skoraj sto metrov visoko. Gospostvo Moskve je minilo, začelo se je umikanje sovjetskih čet.

S tem se je mirno končalo štiridesetletno obdobje madžarske prisilne vključenosti v Vzhodno Evropo. Madžari niso nikoli skrivali, da se čutijo zavezani izročilu in kulturi Zahoda. Postopno osvobajanje Madžarske iz območja vzhodne velesile proti koncu osemdesetih let je bilo znamenje drugim socialističnim državam. Nepozabna sta njeno pogumno ravnanje pri odstranjevanju "železne zaves" in njena odločitev 10. septembra 1989, da omogoči tisočim beguncem iz NDR odpotovati na Zahod.

Ime so dobili po plemenu Megyeri (izgovarja se medžeri), iz katerega je izviral rod bina Arpada, legendarnega vodja. Slovansko ime, v slovenščini Ogrri, v češčini Uhre, je nastalo zaradi njihove nekdanje vključenosti v bolgarsko državo Onogurov severno od Črnega morja. Takšno slovansko poimenovanje Madžarov je prešlo tudi v nemščino (Ungarn).

RELIEFNO-GEOLOŠKE ZNAČILNOSTI

- **Madžarska** je v glavnem **nižinska dežela**, ki jo **od severa proti jugu prečkata reki Donava in Tisa**
- **na zahodnem Madžarskem loči vulkansko-apnenčasto-dolomitno sredogorje** nižini Kisalföld (Malo nižino) **na severozahodu in Mezoföld na jugozahodu**
- **najznačilnejši del sredogorja je Bakonjski gozd**, ki ga najdemo **severno od Blatnega jezera**

Bakonjski gozd ter Blatno jezero poiščite na karti v atlasu na strani 58!

- **geološko gledano je Bakonjski gozd sestavljen iz vulkanskih kamenin, iz apnencev in dolomitov**
- **zanj so značilne slikovite soteske med apnenčastim in dolomitnim skalovjem, vijugaste rečice in hrastovi gozdovi**
- **Kisalföld leži ob reki Rabi in njenih pritokih, Mezoföld pa med Blatnim jezerom (Balaton) in Donavo na jugovzhodu**

Omenjeni nižini in reko Rabo poiščite na karti v atlasu na strani 58!

- **Balaton imenujemo tudi madžarsko morje**
- **s 595 kvadratni kilometri je Balaton največje jezero v Srednji Evropi**
- **globoko je povprečno samo tri metre, velja pa za enega najbolj čistih jezer v Evropi**
- **jezerska voda se poleti segreje tudi do 30 stopinj Celzij, zato je jezero zelo primerno tudi za razvoj kopalniškega turizma**
- **ob bregovih jezera se poleg tega razprostirajo številni sadovnjaki in vinogradi**
- **bolj na jugu, nad mestom Pečuj (Pecs), je hribovje Meček, osamelec, ki je ostanek udrtega panonskega masiva v nadaljevanju Alp**

Na karti v atlasu na strani 58 poiščite mesto Pečuj in osamelec Meček!

- **vzhodna Madžarska je v svojem večjem delu, ki obsega svet med Donavo in Tiso (Donavsko-tiško medrečje) in svet onstran Tise (Pretisje), izrazita nižina, ki ji Madžari pravijo Alföld (Velika nižina)**

Na karti v atlasu na strani 58 poiščite Alföld in reki Donavo in Tiso!

- med Donavo in Tiso je **precej peščenih sipin, prevladuje pa rodovitni svet s černožjomom na puhlici**
- samo **na severu segajo v nižavje zadnji odrastki Karpatov** (Severnomadžarsko sredogorje ali madžarski Karpati, najvišji vrh je Matra-1015 metrov)

Na karti v atlasu na strani 58 poiščite Matro!

- **odrastki Karpatov so sestavljeni delno iz vulkanskih kamenin, delno pa iz apnenca**

PODNEBJE

- podnebje Madžarske je **izrazito celinsko z vročimi in suhimi poletji in z ostro zimo ter z močnimi vetrovi**
- **stopnja kontinentalnosti podnebja se povečuje od zahoda proti vzhodu**
- **padavin je najmanj na vzhodu** (največja stopnja kontinentalnosti), **zato so se tam sredi obdelanega sveta ponekod ohranile neobdelane stepe (Puste), ki služijo le za pašo goveje živine in konj**

GOSPODARSTVO

V letih 1989 in 1990 so se na Madžarskem odvijale pomembne spremembe. Socialistični sistem se je prelevil v demokratičnega, to pa je pomenilo tudi sistemske spremembe v gospodarstvu. Seveda pa se je nemogoče prilagoditi na novi sistem brez tranzicijskih težav in tako je marsikateri sektor podlegel mednarodni konkurenci, ki je zahtevala restrukturiranje gospodarstva. Vendar pa je že leta 1993 bruto domači proizvod pričel rasti, in sicer predvsem zaradi povečane stopnje rasti izvoza. Glavni sektorji, kjer se je odražala rast, so bili gradbena industrija, telekomunikacije in kmetijstvo. Leta 1994 so predstavljale storitve 60 odstotkov BDP, industrija pa 33 odstotkov. Kmetijstvo je bilo že od nekdaj pomemben del madžarskega gospodarstva in predstavlja približno 7 odstotkov BDP. Eden izmed glavnih razlogov za madžarski gospodarski uspeh je hitra privatizacija državnih podjetij. V letu 1996 je bilo skoraj 70 odstotkov gospodarske proizvodnje v zasebnih rokah.

PREBIVALSTVO

Madžarska ima približno 10 milijonov prebivalcev, od tega jih živi dva milijona v Budimpešti, glavnem mestu. Gostota prebivalstva znaša 110 prebivalcev na kvadratni kilometer. 96,6 odstotka vseh prebivalcev govori madžarsko. Na Madžarskem živi približno pol milijona Romov, ki tako predstavljajo največjo etnično manjšino. Največja, 1,8-milijonska madžarska manjšina, živi v romunski Transilvaniji. 6,5 milijona prebivalcev je katolikov, ki predstavljajo največjo versko skupino. Na drugem mestu so protestanti, za njimi pa še pravoslavci in židje. Med prebivalstvom Madžarske, v kateri živijo tudi Slovaki, Slovenci, Hrvati in druge manjšine, imajo Madžari veliko večino. Čeprav Romi, najštevilnejša narodnostna manjšina na Madžarskem, odločilno prispeva k podobi

Madžarske v svetu, nimajo v domovini priznanega družbenega položaja. Življenske razmere tega okoli polmiliionskega naroda so daleč od izmišljene ciganske romantike; Romi so žrtve diskriminacije.

MADŽARSKA IN SLOVENIJA

Pred desetimi leti, 16. januarja, sta Slovenija in Madžarska vzpostavili diplomatske odnose. Od vzpostavitve diplomatskih odnosov državi povezujejo podobni cilji na dvostranski in večstranski ravni. Redno si izmenjujeta izkušnje o vključevanju v evroatlantske povezave. Najpomembnejši projekt obeh držav na mednarodnopolitičnem področju je bil polnopravno članstvo v EU leta 2004.

Pri gospodarskem sodelovanju obstaja med državama še veliko neizkoriščenih možnosti za medsebojno dopolnjevanje gospodarstev, ki sta na pomembni tranzitni smeri petega vseevropskega prometnega koridorja.

Slovenija in Madžarska zelo dobro sodelujeta tudi v kulturi, izobraževanju in znanosti, kjer so vzpostavljeni redni stiki med partnerskimi ustanovami, založbami in društvi. Podlaga za sodelovanje med državama je medvladni program sodelovanja v izobraževanju, kulturi in znanosti za obdobje 1999-2002. Na zadnjem srečanju ministrov za kulturo je bilo dogovorjeno gostovanje Slovenske filharmonije na Madžarskem in Madžarske nacionalne opere v Sloveniji v tem letu.

Slovenija in Madžarska skrbita za varstvo obeh manjšin na podlagi Sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji, ki sta ga podpisali leta 1992. Sporazum formalnopravno zagotavlja takšno raven varstva obeh manjšin, ki je v skladu z vsemi standardi Evropske konvencije Sveta Evrope o varstvu manjšin in je lahko vzor reševanja vprašanja varstva manjšin na dvostranski ravni.

Med državama potekajo redna letna srečanja mešane slovensko-madžarske komisije za spremljanje Sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodnostne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji, na katerih se sprejemajo priporočila, kako naj bi vladi urejali konkretna vprašanja o položaju manjšin.

Madžarska narodna skupnost v Republiki Sloveniji predstavlja 0,32 % delež prebivalstva glede na narodnostno opredelitev.

Na Madžarskem prepovedane šale o blondinkah

Madžari nameravajo v bližnji prihodnosti prepovedati šale o »blondinkah«. Za takšen korak so se odločili po množičnem protestu svetlolask pred parlamentom konec leta 2004.

Udeleženke protesta so v svoji peticiji tožile, da so zaradi barve las pogosto diskriminirane na prav vsakem koraku v življenju in da jih številne šale o »blondinkah« žaliijo.

»Blondinke smo diskriminirane na trgu delovne sile, na delovnih mestih in celo na ulicah. Ljudem je prepovedano diskriminirati Žide in črnce, zakaj ne tudi blondink,« je povedala zagovornica protestnic Zsuzsa Kovacs.

Svetlolaske, tako naravne kot tudi pobarvane, so med predajo peticije protestirale pred ministrstvom in nosile table, na katerih je pisalo »Me blondinke nismo neumne« in »Imejte nas radi zaradi naše pameti«.

Kljub temu, da peticija za barvo las ni dosegla 100.000 podpisov, ki so potrebni, da madžarski parlament razpravlja o zadevi, pa madžarski minister Kinga Góncz obljublja, da bo naredil vse, da se diskriminacija svetlolask ne bo dogajala.